

Independent Journalism Center

Monitorizarea Libertății Presei în Țările Parteneriatului Estic

MOLDOVA

A șasea perioadă de raportare

Iulie–Septembrie 2014

Indicele Libertății Presei, raportul și recomandările experților au fost realizate în cadrul proiectului „Monitorizarea Libertății Presei în Țările Parteneriatului Estic”, implementat de Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) în parteneriat cu organizația Internews-Ukraine, cu suportul financiar al Uniunii Europene.

Această publicație a fost produsă cu asistența Uniunii Europene. Responsabilitatea pentru conținutul publicației le revine în exclusivitate autorilor. Publicația nu reflectă în mod necesar opinia Uniunii Europene.

Cuprins:

- 1. Notă introductivă**
- 2. Lista experților**
- 3. Prezentare generală**
- 4. Indicele Libertății Presei**
- 5. Concluzii**
- 6. Foaia de parcurs**

1. Notă introductivă

Indicele Libertății Presei și recomandările experților prezentate în raport constituie un produs al proiectului „Monitorizarea Libertății Presei în Țările Parteneriatului Estic”, implementat cu sprijinul Uniunii Europene (UE). Proiectul cu o durată de 2 ani se axează pe evaluarea gradului de libertate a presei în țările Parteneriatului Estic (PaE) pe patru arii tematice (politică, practică, audiovizualul și internetul și noile media), în baza unor chestionare completate trimestrial de experți din toate cele 6 țări. Experții notează 55 de indicatori cu punctaje de la 0 la 30, scorul maxim total fiind de 1650 de puncte. În funcție de scorul total, fiecărei țări îi este atribuit un indice pe o scară de la 1 la 7. Proiectul are scopul de a contribui la promovarea libertății presei și a libertății de exprimare prin atragerea atenției la nivel regional și internațional asupra gradului de libertate a presei și a respectării drepturilor jurnaliștilor din toate țările PaE.

2. Lista experților

1. **Petru Macovei**, director, Asociația Presei Independente
2. **Ludmila Andronic**, președintă, Consiliul de Presă
3. **Ion Bunduchi**, expert media, Asociația Presei Electronice APEL
4. **Nadine Gogu**, director, Centrul pentru Jurnalism Independent
5. **Olivia Pîrțac**, expert legislație media
6. **Doina Costin**, expert legislație media
7. **Lucia Bacalu**, director, *Expresul*
8. **Vladimir Soloviov**, redactor-șef, *Newsmaker.md*
9. **Alina Radu**, director, *Ziarul de Gardă*
10. **Ion Terguță**, director, *Mir TV*

3. Prezentare generală

Analiza condițiilor generale de ordin politic, economic și juridic care influențează activitatea mass-media se face conform capitolelor din chestionare.

Capitolul 1: Politica

Chiar dacă a coincis cu perioada estivală, trimestrul de referință (iulie-septembrie 2014) a fost unul plin cu evenimente importante politice și sociale care au influențat direct și indirect situația de pe piața mass-media din Republica Moldova. Intensitatea evenimentelor s-a datorat, în principal, apropierii alegerilor parlamentare (30 noiembrie 2014) care au fost apreciate de mai mulți politicieni și experți din Moldova și de peste hotare ca fiind cruciale pentru dezvoltarea democratică a Republicii Moldova și pentru continuarea parcursului ei european. Semnarea în iunie 2014 a Acordului de asociere a Moldovei cu Uniunea Europeană a dus la amplificarea confruntărilor politice dintre partidele care se declară pro-UE și cele care promovează apropierea de Rusia și Uniunea Vamală. Corespunzător, disputele pe aceste teme au dominat agenda instituțiilor mass-media, iar pe piața mediatică s-au produs anumite re poziționări din perspectiva apropiatelor alegeri.

La 4 iulie 2014, după monitorizarea timp de o săptămână a mai multor posturi de televiziune autohtone care retransmit programe informațional-analitice din Federația Rusă, Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA) a decis¹ să suspende pentru jumătate de an retransmisia în Moldova a postului de televiziune Rossia 24. Doi radiodifuzori care retransmit posturile rusești RTR și Ren TV au fost sancționați cu amendă maximă, iar radiodifuzorii care retransmit Pervii Kanal și NTV au fost avertizați public pentru nerespectarea prevederilor legislației naționale în domeniul audiovizualului. Monitorizarea CCA a constatat încălcări frecvente ale principiilor echilibrului social-politic, echidistanței și obiectivității în cadrul emisiunilor informative ale canalelor rusești, retransmise în Moldova, elemente de propagandă agresivă, manipulări prin intermediul textului și imaginilor etc. O monitorizare similară la tema tendințelor de manipulare informațională în mass-media, realizată de Asociația Presei Independente (API) aproape simultan cu CCA, de asemenea, a constatat² că posturile rusești retransmise în Moldova utilizează tehnici de manipulare informațională și de dezinformare cu referire la subiectul diferendului în regiunile estice ale Ucrainei.

Înainte de vacanța parlamentară, deputații au votat în prima lectură unele proiecte de legi importante, adoptate a căroră a fost cerută insistent de societatea civilă în ultimii ani, însă acestea fuseseră tergiversate de politicieni din diferite motive. Printre aceste proiecte s-a aflat și proiectul de lege privind modificarea și completarea Codului Audiovizualului, elaborat de Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) și înregistrat ca inițiativă legislativă din partea unui grup de deputați ai Partidului Liberal-Democrat. Proiectul prevede operarea unui șir de modificări în Codul Audiovizualului și obligă radiodifuzorii să facă publice informațiile cu privire la proprietarii și beneficiarii finali, asigurând astfel transparența proprietății mass-media. Parlamentul a votat proiectul în prima lectură la 21 iulie 2014, iar politicienii au promis să-l adopte în lectură finală după vacanța parlamentară, lucru care așa și nu s-a întâmplat, deoarece deputații nu s-au mai întrunit în ședință plenară după vacanță.

¹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=353796>

² http://www.api.md/upload/editor/Raport_nr._1_monitorizare_tendinte_de_manipulare.pdf

În perioada de vacanță parlamentară declarată (31 iulie – 5 septembrie), mulți dintre aleșii poporului s-au ocupat de activități de campanie electorală, chiar dacă perioada electorală oficială a început abia la 15 septembrie. Unul din potențialii concurenți electorali – Partidul Democrat din Moldova, prim-vicepreședintele căruia Vlad Plahotniuc este și proprietar al unui trust mediatic în care intră cel puțin patru posturi de televiziune cu acoperire națională sau cvasinațională, - a organizat în septembrie alegeri primare în partid, anticipate de o campanie de informare cu genericul “Tu alegi candidatul”. Această activitate a fost susținută informațional masiv de resursele mediatică din trustul controlat de V. Plahotniuc, în timp ce oponenții politici ai acestuia au criticat acțiunea, acuzându-i pe organizatori de agitație electorală în afara campaniei electorale și de utilizarea resurselor administrative.

La 17 septembrie 2014, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție a adoptat o încheiere irevocabilă³, declarând inadmisibil recursul unui grup de 13 radiodifuzori de anulare a unei decizii din septembrie 2012 a CCA, prin care se stabilea ponderea programelor autohtone în serviciile de programe audiovizuale, radiodifuzorii fiind obligați să transmită programe proprii în volum de cel puțin 30% din volumul emisie săptămânale, inclusiv jumătate în orele de maximă audiență în limba română. Astfel, s-a pus punct unui litigiu care a durat un an și jumătate dintre autoritatea de reglementare în audiovizual și o parte din radiodifuzori (în special, cei care retransmit producție audiovizuală străină, susținuți direct de unii politicieni, inclusiv de președintele Comisiei parlamentare cultură, cercetare, tineret, sport și mass-media).

IPNA Compania “Telerradio-Moldova” a continuat să activeze fără Consiliu de Observatori (CO), nefuncțional din decembrie 2013, deoarece Comisia parlamentară de specialitate așa și nu a propus pentru votul plenului Parlamentului șase candidați din cei 12 care au trecut concursul desfășurat de CCA. La 10 iulie, organizațiile neguvernamentale de media au cerut Parlamentului să numească membrii CO până a pleca în vacanță⁴, însă acest apel nu a fost auzit de parlamentari. Ulterior, vicepreședintele Comisiei parlamentare Valeriu Saharneanu a recunoscut că Parlamentul a sabotat activitatea CO, iar blocajul s-a produs din cauza partajării politice a membrilor acestui consiliu⁵.

În perioada de referință, au continuat conflictele în jurul Companiei publice de radio și televiziune din autonomia găgăuză (GRT). Astfel, în examinarea litigiului pornit de fosta președintă a Companiei Ecaterina Jekova împotriva Consiliului de Observatori (CO), instanța de judecată de la Comrat a hotărât că demiterea acesteia a fost ilegală și a blocat conturile Companiei până îi va fi achitată fostei președinte suma de aproximativ 40 mii lei care reprezintă salariul pentru perioada când a fost înlăturată de la îndeplinirea obligațiilor de serviciu și o compensație. Totodată, la 22 septembrie 2014, membrii CO l-au ales, din trei candidați, pe Stepan Piron în funcția de director al televiziunii publice din regiune, însă ceilalți doi candidați au atacat decizia CO în instanța de judecată, care a dispus suspendarea acțiunii deciziei de numire a lui Piron. Acesta a acuzat-o pe actuala președintă a Companiei, Ana Harlamenco, de orchestrarea unei campanii de denigrare împotriva sa.

În perioada de referință, pe piața media din Moldova s-au produs unele schimbări relevante. Astfel, în a doua jumătate a lunii iulie, și-a sistat apariția variantă printată a ziarului “Adevărul Moldova”, proprietate a omului de afaceri din România Dinu Patriciu. Ziarul apărea în Republica Moldova din 2010 și era apreciat pentru calitatea materialelor jurnalistice, în special a articolelor de investigație. Din mai 2014, acest ziar se afla în proces de insolvență, iar sistarea apariției a fost anunțată ca fiind una temporară. Însă la 1 septembrie 2014, redactorul-șef Alina Țurcanu și cea mai mare parte a colectivului de jurnaliști și-au anunțat demisia. După o

³ http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=12827

⁴ <http://media-azi.md/ro/stiri/ong-urile-de-media-cer-parlamentului-s%C4%83-numeasc%C4%83-%C3%AEn-func%C8%9Bie-membrii-consiliului-de-observatori>

⁵ <http://www.ipn.md/ro/special/63733>

pauză de câteva luni și unele reorganizări, ediția print a ziarului “Adevărul Moldova” a fost reluată, în preajma alegerilor parlamentare.

În aceeași perioadă, și-a sistat activitatea portalul de știri de limbă rusă Kommersant.md care activa în Moldova din anul 2010 și era apreciat pentru informația obiectivă pe care o publica. Conform versiunii oficiale, site-ul s-a închis din cauza dificultăților financiare, deși în presă s-a scris că în realitate editura “Коммерсантъ” din Rusia i-ar fi interzis site-ului moldovenesc să utilizeze numele său. Așa sau altfel, de la 1 august 2014, echipa de jurnaliști a acestui site a lansat un nou produs media on-line în limba rusă – Newsmaker.md, care s-a poziționat ca o sursă de informație independentă.

La începutul lunii septembrie, în presă au apărut informații, potrivit cărora posturile de televiziune Euro TV și Alt TV ar fi intrat în proprietatea omului de afaceri Ilan Shor, cunoscut și pentru finanțarea unor partide și politicieni. Ulterior, CCA a fost informat că, din 2 septembrie 2014, aceste posturi au devenit proprietatea companiei “Klassika Media” SRL despre care se presupune că ar aparține lui Shor.

În trimestrul de raportare, s-a iscat un conflict între editorii publicațiilor periodice și Întreprinderea de Stat „Poșta Moldovei” care este principalul distribuitor al presei scrise la nivel național. După ce, la 5 septembrie 2014, „Poșta Moldovei” a anunțat redacțiile despre necesitatea de a transmite ziarele pentru distribuție împachetate pentru fiecare centru de poștă din țară și le-a propus editorilor să împacheteze ziarele contra unui tarif de 15 bani pentru un exemplar, un grup de editori și Asociația Presei Independente (API) au cerut implicarea urgentă a Guvernului și a Comisiei parlamentare pentru mass-media pentru excluderea abuzurilor în politica tarifară a „Poștei Moldovei”⁶. La 26 septembrie, editorii au anunțat că refuză să semneze contractul de distribuție pentru anul 2015 și au cerut excluderea cerinței de împachetare separată a ziarelor pentru fiecare centru de poștă și constituirea unui grup de lucru pentru negocierea unui nou contract. După negocieri și demersuri repetate, solicitările editorilor au fost acceptate.

În perioada de referință, autoritățile din Moldova nu au întreprins acțiuni care ar fi pus în pericol libertatea mass-mediei și dreptul la libera exprimare, iar experții au remarcat chiar unele tendințe pozitive în acest domeniu, primul indicator acumulând în total 27 puncte din 30 posibile, cu o creștere de 5 puncte în comparație cu precedentul raport (22 puncte).

Situația privind accesul la informația de interes public nu s-a schimbat în acest trimestru față de perioadele anterioare, astfel încât experții au păstrat același punctaj la indicatorul al doilea - 21.

La nivelul perioadei precedente a fost punctat și indicatorul care vizează domeniile cu acces limitat la informație. Pentru că actele normative nu stabilesc exact aceste domenii, iar la modul practic există posibilitatea de interpretare a normei legale și, corespunzător, de limitare nejustificată a accesului la informație, punctajul total la acest indicator a rămas relativ scăzut – 19 puncte din 30 posibile.

Chiar dacă în Moldova defăimarea a fost decriminalizată încă în 2004, indicatorul care vizează acest aspect a fost notat de experți cu doar 26 de puncte, în scădere cu 4 puncte față de perioada anterioară. Acest lucru poate fi explicat prin percepțiile diferite ale experților privind practica judiciară în dosarele intentate împotriva instituțiilor mass-media pe motiv de defăimare.

Experții au remarcat anumite schimbări pozitive în ce privește înregistrarea instituțiilor de presă scrisă, licențierea prestatorilor de servicii audiovizuale, cenzura oficială, punctajul fiind în creștere ușoară față de trimestrul precedent: 16, 22 și, respectiv, 30 puncte.

La 17 iulie 2014, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat în prima lectură proiectul de lege privind combaterea activității extremiste, unele prevederi ale căruia au fost criticate dur de comunitatea online din Moldova, de mass-media și de reprezentanții societății civile pe motiv că ar îngreuna libertatea Internetului. ONG-urile de media au cerut Parlamentului să nu adopte

⁶ <http://api.md/news/view/ro-sos-pentru-presa-scris-653>

documentul fără a desfășura consultări publice suplimentare cu reprezentanții mediului online și ai societății civile⁷, iar reprezentanta OSCE pentru libertatea presei Dunja Mijatović a declarat la o conferință de presă că „proiectele de modificare a legii privind combaterea activității extremiste în Moldova ar putea amenința libertatea de exprimare pe Internet”. Din aceste motive, ultimul indicator al compartimentului „Politici” a acumulat numai 22 de puncte, cu 5 puncte mai puțin față de raportul trecut.

În total, experții au acordat acestui compartiment al Chestionarului 183 de puncte, cu un spor de 4 puncte comparativ cu punctajul anterior. Acest punctaj indică asupra faptului că politicile publice în domeniul mass-media nu au înregistrat o ameliorare vădită, dar nici nu au degradat.

Capitolul 2: Practica

- *Atacuri, amenințări, arestări*

Din fericire, în Republica Moldova nu au fost înregistrate niciodată cazuri de ucidere a jurnaliștilor în legătură cu activitatea lor profesională, motiv pentru care experții au atribuit primului indicator din acest compartiment punctajul maxim - 30.

În perioada de referință nu au fost nici cazuri de răpire, arestare, reținere sau violențe în raport cu jurnaliștii în legătură cu exercitarea de către aceștia a activității lor profesionale. În același timp, au fost înregistrate câteva cazuri de amenințare a jurnaliștilor după publicarea unor materiale. Astfel, în luna august, jurnaliștii de investigație de la RISE Moldova, o filială locală a proiectului internațional RISE, care dezvăluie schemele de corupție, spălare de bani și crimă organizată la nivel internațional, au reclamat amenințări din partea unor persoane vizate în investigația „Spălătoria rusească: Moscova – Riga via Chișinău”, în care au fost relatate schemele de spălare de bani în Europa de Est. Redacția săptămânalului de investigații „Ziarul de Gardă” de asemenea a făcut public, în septembrie, un caz de amenințare și presiuni după publicarea articolului „Casa de lux și femeia din spatele ÎPS Vladimir” despre proprietățile și călătoriile Mitropolitului Moldovei. Contrar așteptărilor, autoritățile și organele de drept nu s-au autosesizat după aceste cazuri, cel puțin publicul nu a fost informat despre asta.

Totodată, ziarul de limbă rusă „SP” din municipiul Bălți a semnalat, în august, faptul că îl va acționa în judecată pe primarul de Bălți Vasili Panciuk care ar fi insultat public și denigrat imaginea ziarului prin acuzații nejustificate de dezinformare.

Luând în considerație aceste cazuri de atitudine necorespunzătoare și atacuri la jurnaliști și instituțiile media, comparându-le cu cazurile din perioada precedentă, experții au notat compartimentul „Atacuri, amenințări, arestări” cu un total de 275 de puncte, în creștere cu 20 de puncte față de raportul trecut. Astfel, situația la acest capitol a revenit la cea din primul trimestru al anului.

- *Justiția*

Chiar dacă în perioada iulie – septembrie 2014 nu s-au produs schimbări esențiale la acest capitol, nu au fost intentate dosarele noi împotriva mass-media și nu au fost înregistrate incidente majore cu implicarea jurnaliștilor, totuși, percepția generală a experților a fost că situația s-a înrăutățit puțin, punctajul total de 128 de puncte fiind cu cinci puncte mai mic decât în trimestrul precedent.

⁷ <http://www.api.md/news/view/ro-ong-urile-de-media-solicita-parlamentului-sa-nu-admita-ingradirea-libertatii-internetului-565>

- *Accesul la informație*

În perioada de referință, accesul la informația de interes public a înregistrat o ușoară îmbunătățire, iar datele privind agenții economici au devenit disponibile online pe portalul datelor deschise www.date.gov.md. Astfel, punctajul comun la acest capitol s-a îmbunătățit cu 7 puncte față de trimestrul precedent și a fost de 92 de puncte.

- *Cenzura și autocenzura*

Cazuri de cenzură a mass-mediei sau de confiscare a produselor mediatice nu au fost înregistrate, astfel că punctajul a rămas la același nivel – 59 de puncte, cu un punct mai puțin decât data trecută.

Experții au admis că în Moldova există fenomenul autocenzurii în unele instituții media, atât publice, cât și private, iar selectarea subiectelor pentru mediatizare este specifică mass-mediei controlate de anumite persoane din sfera politicului sau a bussinesului. Cu toate acestea, indicatorii corespunzători înregistrează o ușoară creștere a punctajului comun: autocenzura – 12 puncte, față de 9 în trimestrul precedent; teme tabu: 29 de puncte, față de 24 în perioada anterioară. Per total, capitolul „Cenzura și autocenzura” a fost notat cu 100 de puncte, sau cu 7 puncte mai mult decât în raportul precedent.

- *Monopolul*

Situația privind monopolurile în domeniul mass-media nu s-a schimbat foarte mult. Cu toate că nu există un monopol al statului în acest domeniu, piața media a fost liberalizată, nu sunt restricții în editarea și industria poligrafică, oricum unele companii rămân dominante pe piață deoarece statul nu a creat condiții prielnice pentru dezvoltarea antreprenoriatului de alternativă. Astfel, experții apreciază modest gradul de demonopolizare a pieței de distribuție a presei scrise, la fel, este foarte scăzută transparența proprietății și a proprietarilor din domeniul mediativ.

În același timp, în perioada de referință, a fost votat în prima lectură un proiect de lege care ar putea asigura o mai mare transparență a proprietății media. Experții au menționat și faptul că reprezentanții partidelor din opoziția parlamentară și extraparlamentară au avut acces la instituțiile mass-media publice și private, în perioada iulie-septembrie 2014 aceștia fiind foarte vizibili în media.

Cumulat, acest compartiment a întrunit 108,5 de puncte, în creștere cu 11,5 puncte față de trimestrul precedent.

- *Condițiile economice*

Primele două criterii din această secțiune, și anume impactul amenzilor pentru mass-media, aplicate de instanțele de judecată sau instituțiile de reglementare, asupra continuării activității economice a instituțiilor de presă, dar și al controalelor organelor de resort fiscale sau din alte domenii, au acumulat și de data aceasta punctaje mari. Acest lucru se întâmplă deoarece practica ultimilor ani indică asupra faptului că sancțiunile nu sunt mari și, de regulă, nu se răsfrâng dramatic asupra activității economice a mass-media.

În altă ordine de idei, experții au reiterat lipsa în Republica Moldova a unor programe de susținere a mass-mediei, chiar dacă în anul trecut a fost înregistrată o inițiativă legislativă de susținere a presei scrise, care însă nu a mai fost adoptată.

Cumulat, capitolul „Condițiile economice” a întrunit 197 de puncte, cu două mai puțin decât în raportul precedent, adică situația a rămas la același nivel.

Rezultatele totale la capitolul „Practică” sunt mai bune decât în trimestrul precedent – 900,5 puncte față de 857 în perioada aprilie-iunie 2014, sau cu 43,5 puncte mai mult. Aparent, situația s-a ameliorat după scăderea speculoasă cu 56 de puncte, înregistrată în trimestrul

precedent față de primul trimestru al anului 2014. Totuși, practicile jurnalistice nu se desfășoară într-un climat de libertate deplină și de lipsă a presiunilor interne și externe asupra activității jurnalistice în interesul public.

Capitolul 3: Audiovizualul

În perioada de referință, activitatea radiodifuzorului public național – IPNA Compania Teleradio-Moldova (TRM), a fost marcată în continuare de lipsa unui Consiliu de Observatori funcțional, care ar efectua controlul public și evaluarea performanței Companiei și ar fi garantat respectarea interesului public și a pluralismului politic în perioada de pregătire pentru reflectarea campaniei electorale. În aceeași perioadă, la TRM s-a încheiat implementarea unui proiect de re tehnologizare și reutilizare tehnică a unui studiou performant de nivel european avansat, unde vor fi realizate patru emisiuni de televiziune. Proiectul a beneficiat de susținerea financiară a mai multor donatori.

Radiodifuzorul public regional Teleradio-Găgăuzia (TRG) a continuat să fie măcinat de conflicte interne, în mare parte cauzate și stimulate de politicienii locali din Adunarea Populară. CO al companiei, membrii căruia au fost desemnați de legislativul regional pe criterii politice cu intenția clară de control politic în perspectiva alegerilor bașcanului autonomiei, a avut o activitate defectuoasă, iar unele din deciziile adoptate contravin legislației naționale și locale. În consecință, au fost intentate procese de judecată pentru anularea acestor decizii.

Aceste și alte considerente i-au determinat pe experți să păstreze punctajul la nivelul perioadei precedente – 21 de puncte, remarcând că în Moldova există radiodifuzori publici, însă independența lor editorială este marcată de imixtiuni politice.

Deși autoritățile statului, ca entitate unică, nu fac presiuni asupra radiodifuzorilor privați pentru a-i determina să mediatizeze anumite evenimente așa cum le convine, totuși, în condițiile în care unii politicieni din coaliția de guvernare dețin în proprietate directă sau indirectă unele din cele mai mari companii de televiziune, imixtiunea și controlul politicului asupra activității editoriale a acestora este evidentă. Astfel, experții nu au văzut motive de majorare a punctajului la acest indicator, lăsându-l la nivelul raportului precedent – 20 de puncte.

A rămas neschimbată și aprecierea activității autorității naționale de reglementare a domeniului audiovizualului (CCA). Deși în perioada de referință au avut loc unele evenimente în măsură să consolideze calitatea CCA de garant al interesului public în domeniul audiovizualului, fiind publicate rezultatele monitorizării și aplicate sancțiuni companiilor naționale care retransmit canalele rusești utilizate în scop de propagandă, totuși respectivul indicator a obținut, ca și data trecută, 21 de puncte.

Accesul partidelor politice la timpi de antenă în perioade electorale și campanii politice a fost notat cu un punctaj mare, de 28 de puncte, cu unul mai puțin față de perioada precedentă. Experții au remarcat că, în general, partidele politice au acces egal în programele radiodifuzorului public național, însă radiodifuzorii privați nu întotdeauna asigură echilibrul prezentării actorilor politici.

În perioada de referință, așa și nu a fost publicat Programul de tranziție de la televiziunea analogică terestră la cea digitală terestră, aprobat de Guvern încă la începutul lunii mai. Conform Cancelariei de Stat, Programul s-a aflat în procedură tehnică de reavizare și ajustare. Deși au remarcat deficitul de transparență în trecerea la televiziunea digitală, fapt care lasă loc de interpretări și bănuieli privind existența unor interese de grup în acest proces, experții au salutat

aprobarea Programului, dar și faptul că unele din propunerile experților în domeniu au fost luate în considerație de responsabilii de la Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor. În total, criteriul a întrunit 16 puncte, cu 3 mai multe decât la evaluarea precedentă.

Cumulat, capitolul „Audiovizualul” a înregistrat 106 puncte, cu două puncte mai mult decât în raportul anterior.

Capitolul 4: Internetul și noile media

În Moldova nu au fost înregistrate cazuri de arestări sau alte sancțiuni în adresa bloggerilor sau a altor utilizatori activi ai Internetului pentru opiniile exprimate. La fel, nu există un monopol de stat în oferirea serviciilor de conexiune la Internet, iar prețurile pentru aceste servicii sunt acceptabile. Corespunzător, experții au notat cu note maxime aceste secțiuni ale chestionarului.

În același timp, experții au remarcat că unele prevederi ale proiectului de lege privind combaterea activității extremiste, adoptat în prima lectură de Parlament în iulie 2014, au fost percepute de o parte a comunității online, dar și de mass-media, ca o amenințare a libertății de exprimare pe Internet.

Per total, rezultatul acestui capitol pentru perioada iulie-septembrie 2014 a însumat numai 132 de puncte, cu 12 mai puține decât la evaluarea precedentă. Aceasta se explică, în special, prin inițierea sau adoptarea unor decizii cu caracter normativ, apreciate de experți ca fiind în măsură să limiteze libertatea Internetului sau să introducă unele mecanisme de reglementare a acestuia.

Indicele Libertății Presei

Potrivit metodologiei, fiecare indicator este evaluat de experți pe o scară de la 0 la 30, unde 30 de puncte indică cel mai înalt nivel al libertății presei. Toate scorurile sunt însumate pentru fiecare capitol. Indicele țării pe capitole în parte se calculează pe baza punctajelor indicate în tabelele de mai jos, care prezintă scorurile pentru Republica Moldova.

Capitolul 1. Politica (8 indicatori, 240 de puncte maxim posibile)

Punctaj (număr total de puncte)	Scorul Republicii Moldova	Indice
0–49		1
50–79		2
80–109		3
110–139		4
140–169		5
170–199	183	6
200–240		7

Capitolul 2. Practica (37 indicatori, 1110 de puncte maxim posibile)

Punctaj (număr total de puncte)	Scorul Republicii Moldova	Indice
0–179		1
180–329		2
330–479		3
480–629		4
630–779		5
780–929	900,5	6
930–1110		7

Capitolul 3. Audiovizualul (5 indicatori, 150 de puncte maxim posibile)

Punctaj (număr total de puncte)	Scorul Republicii Moldova	Indice
0–29		1
30–49		2
50–69		3
70–89		4
90–109	106	5
110–129		6
130–150		7

Capitolul 4. Internetul și noile media (5 indicatori, 150 de puncte maxim posibile)

Punctaj (număr total de puncte)	Scorul Republicii Moldova	Indice
0–29		1
30–49		2
50–69		3
70–89		4
90–109		5
110–129		6
130–150	132	7

În final, au fost însumate punctele acumulate la toate cele 4 capitole pentru a calcula indicele general al țării.

Scorul general (55 indicatori, 1650 de puncte maxim posibile)

Punctaj (numărul cumulat de puncte pentru toate cele 4 capitole)	Scorul Republicii Moldova	Indice
0–250		1
260–470		2
480–690		3
700–910		4
920–1130		5
1140–1350	1321,5	6
1360–1650		7

4. Foaia de parcurs

Recomandările experților privind asigurarea accesului la informație.

Majoritatea experților consideră că Legea privind accesul la informație nr. 982 din 11.05.2000⁸ este una, în general, bună. Totodată, implementarea și atitudinea funcționarilor față de obligațiile care decurg din această lege rămân deficitare. Legea este generală, cu aceleași norme pentru toate persoanele care solicită informație. Pornind de la rolul specific pe care îl au jurnaliștii într-o societate democratică, în scopul facilitării accesului la informație pentru colaboratorii instituțiilor mass-media, ea ar trebui completată cu unele prevederi care le-ar permite jurnaliștilor să informeze publicul în mod corect, obiectiv, dar și mai operativ.

Astfel, Legea privind accesul la informație ar trebui să conțină norme speciale de oferire a accesului la informație pentru jurnaliști, cu stabilirea unor criterii de diferențiere a jurnaliștilor de alte persoane care publică informații. De exemplu, informația ușor accesibilă să li se ofere jurnaliștilor în cel mult 3 zile lucrătoare, și doar pentru informația ce solicită cercetări de arhive sau este dificil de obținut să rămână valabil termenul de 15 zile lucrătoare, prevăzut de actuala redacție a legii pentru toate categoriile de solicitanți. De asemenea, articolul legii care stabilește termenele de oferire a informației trebuie completat, prin stabilirea unor termene diferite pentru situații diferite. Astfel, pentru informația accesibilă electronic și pasibilă de a fi expediată în acest format, termenul ar putea fi de 3 zile, iar pentru informația accesibilă doar în formă tipărită – 15 zile; pentru informația produsă în ultimul an, termenul de oferire trebuie să fie minim (3 zile), pentru informația din ultimii 3 ani – termen mediu (10 zile), iar pentru informația mai veche de 3 ani – termenul maxim (15 zile).

⁸ <http://lex.justice.md/md/311759/>

Legea ar trebui adaptată cerințelor erei digitale și celor mai noi practici de guvernare electronică care se implementează în Moldova. Ar fi bine ca legea să încurajeze înregistrarea solicitărilor de informații prin Internet, la fel ca și expedierea răspunsurilor la aceste cereri, pentru a economisi timp și banii publici. Articolul legii care prevede încasarea unor plăți pentru oferirea informațiilor trebuie să fie detaliat, eventual într-un Regulament special, pentru a specifica plățile care urmează a fi încasate, în funcție de categoriile de furnizori ai informațiilor oficiale. În același timp, trebuie creat un sistem de facilități pentru jurnaliștii de investigație care ar trebui să primească fără plată orice informație de la Serviciul „Cadastru” și de la Camera Înregistrării de Stat (concomitent, trebuie identificată și o posibilitate de diferențiere a jurnaliștilor care fac investigații sau au nevoie de informații în scopul interesului public de alte persoane care pur și simplu publică diferite texte, inclusiv în tabloide sau publicații de amuzament; acest rol ar putea fi atribuit Comisiei parlamentare pentru mass-media, Consiliului de Presă, sau unui grup comun de experți).

De asemenea, experții consideră că norma legală privind accesul la datele care constituie așa-numitul secret comercial ar trebui detaliată, pentru a exclude interpretarea abuzivă a acesteia de către instituțiile care nu doresc să ofere anumite informații.

În aceeași ordine de idei, experții consideră că, pentru asigurarea eficientă a accesului la informația de interes public, trebuie elaborat și pus în aplicare un Cod de conduită al colaboratorilor serviciilor de presă ale instituțiilor publice. Un asemenea document ar putea contribui la dezvoltarea unei "culturi" a deschiderii și transparenței instituțiilor publice și ar permite prioritizarea interesului public față de interesul departamental. La elaborarea unui asemenea Cod ar fi bine să lucreze împreună jurnaliștii și colaboratorii serviciilor de presă. Astfel, interacțiunea dintre jurnaliști și instituțiile publice ar fi mai eficientă, ceea ce ar înlesni obținerea informației de interes public. Este necesar să se organizeze mai multe instruirii tematice pentru jurnaliști și reprezentanții serviciilor de presă ale instituțiilor publice.

De asemenea, este nevoie de revizuirea/perfecționarea reglementărilor interne ale instituțiilor publice, astfel încât acestea să renunțe la „filosofia” clasificării informațiilor în favoarea promovării principiilor de control public și transparență departamentală. Experții au remarcat că, printre instituțiile „ermetizate”, adică greu accesibile, este chiar Parlamentul Republicii Moldova, care a restricționat recent accesul presei la sesiunile plenare ale deputaților. De asemenea, Guvernul Republicii Moldova intenționează să renunțe la practica transmisiunii în direct a sesiunilor Cabinetului de miniștri.

Unii experți consideră că ar trebui reluată activitatea Grupului de lucru public-privat pentru fortificarea presei (un asemenea mecanism de dialog dintre mass-media și autorități a existat în Moldova în perioada 2009-2012), care ar aborda periodic problemele cu care se confruntă presa și care depind nemijlocit de acțiunile/inacțiunile autorităților: accesul la informații, distribuția presei, accesul presei în sala de sesiune a Parlamentului etc.

7. Concluzii

În lunile iulie-septembrie 2014 experții au constatat o ușoară îmbunătățire față de trimestrul precedent la unele capitole evaluate, constatând în același timp că situația generală a mass-mediei din Republica Moldova nu s-a schimbat în trimestrul III al anului față de perioadele anterioare. În total, cele patru capitole evaluate – politicile în domeniul mass-media, practicile mediatiche, audiovizualul, Internetul și noile media, au acumulat 1321,5 puncte, față de 1284 puncte în trimestrul aprilie-iunie 2014. Creșterea a fost determinată în special de majorarea punctajului la capitolul „Practică” (de la 857 la 900,5 puncte), anumite progrese modeste fiind înregistrate și la capitolele „Politica” (de la 179 la 183 de puncte) și „Audiovizualul” (de la 104 la 106 puncte), în timp ce la capitolul „Internet și noile media” a fost înregistrată o scădere a punctajului oferit de experți (de la 144 la 132 de puncte).

Creșterea generală de 37,5 puncte nu are la bază evoluții spectaculoase ale situației libertății presei sau anumite schimbări benefice care ar fi intervenit în activitatea practică a jurnaliștilor și instituțiilor media din Moldova. Dimpotrivă, experții au menționat și de data aceasta că practicile jurnalistice nu se desfășoară într-un climat de libertate deplină, presiunile interne și externe asupra activității jurnalistice nu au fost depășite, iar în perspectiva campaniei electorale acestea vor crește. Totodată, cu referire strictă la perioada evaluată (iulie-septembrie 2014), experții au remarcat o deschidere declarată a autorităților de a soluționa unele din problemele domeniului mass-media, însă doar o parte din aceste intenții s-au materializat în acțiuni concrete, iar sustenabilitatea acestor acțiuni nu a fost asigurată.